

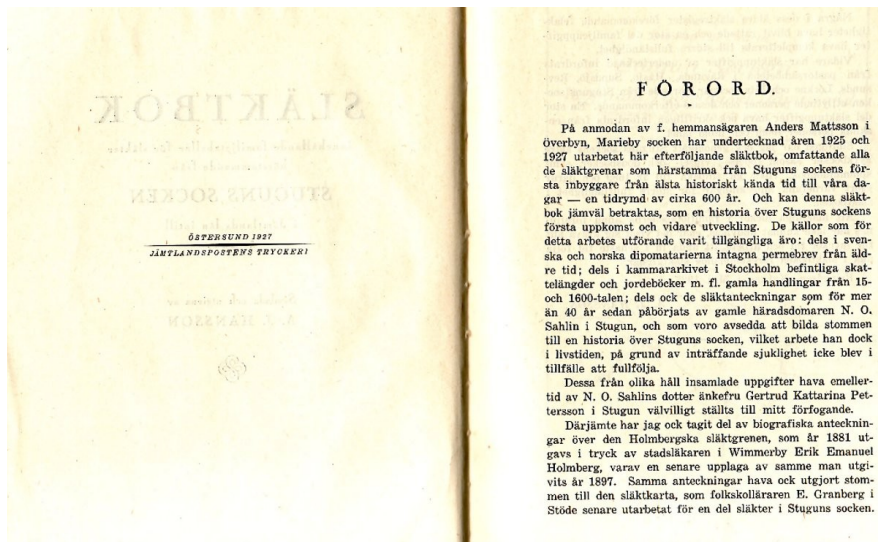
Stugubyns historia

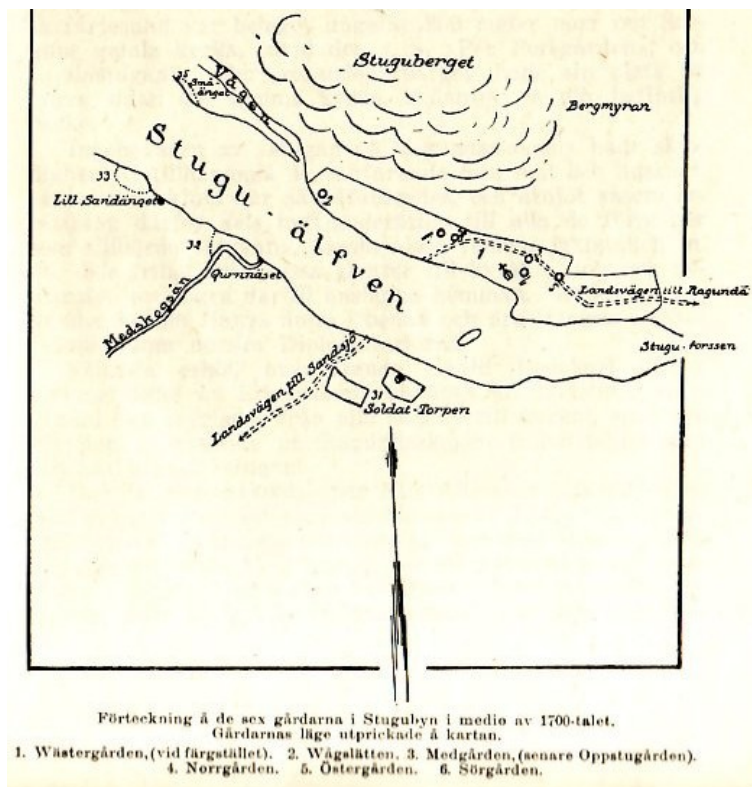
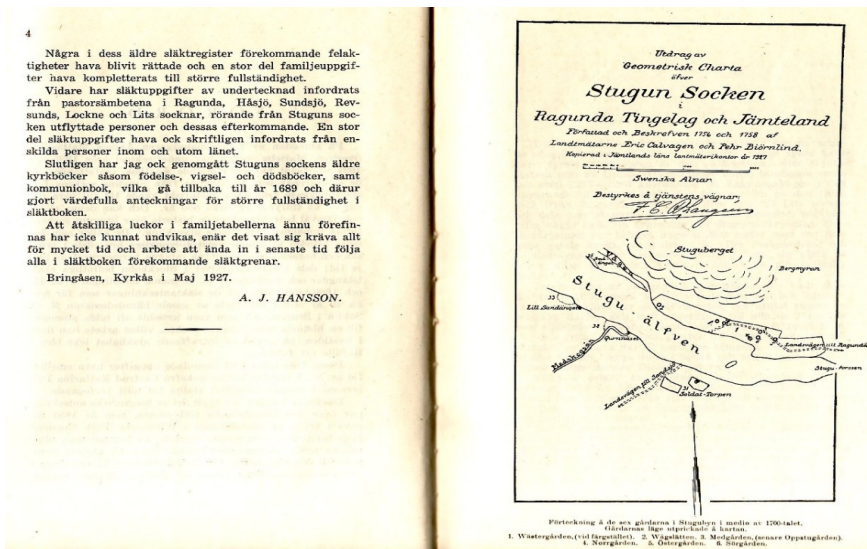

På Stenklyfts sockenkarta över Stugun från 1693 kan man se att det vid den tiden fanns en landsväg på norra älvsidan från Ragunda som slutade vid kyrkan i Stugun. En mil uppströms i älven ligger Näverstad mitt för "Öa" i älven och den lilla Näversjön ligger inprickad halvvägs till Stugusjön, som var en del av "gränslinjen mellan

Lillsjöhögen/norra Ismunden" mot Kyrkås och Lits socknar, som skyntar uppe till vä.

Stuguhistoria från A J Hanssons Släktbok för Stuguns socken

Sextio år efter Stenklyfts sockenkarta kom denna karta ritad av Calvagen och Björnlind 1756 och 1758 över Stugubyn. Här framgår att landsvägen från Ragunda når fram till nr 1 **Wästergården** och viker ner mot färjstället för att fortsätta söder om älven med omvitnat dålig landsväg mot Sundsjö (och Revsund över Fiskjölandet – Boggsjö). Kyrkan på kartan måste vara "Lilla träkyrkan", vilken revs några decennier efter kartans tillkomst, när Pål-Perskyrkan uppfördes på samma plats och var klar 1795.

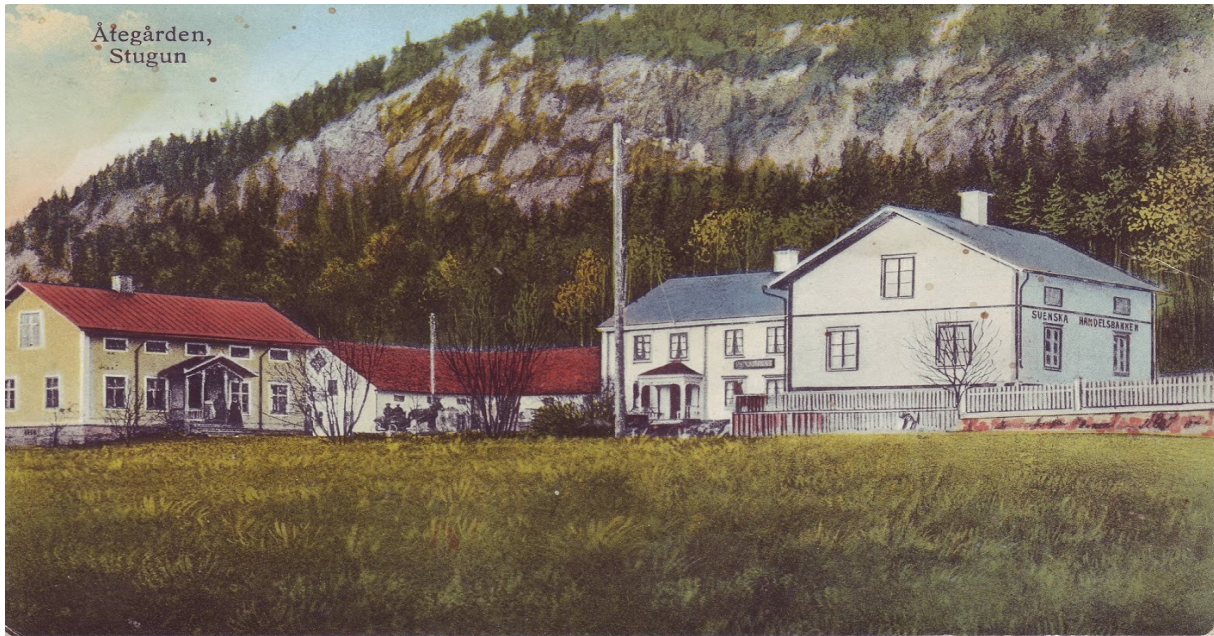
Wästergården var enligt kartan aktiv på 1750-talet och var säte för den dåvarande gästgivaren och färjkarlen (se nedan), vilken ca tre generationer senare efter en hemmansklyvning 1829 ”återbyggde” den nya ståtliga **Åtegården** på gamla Wästergårdens tomt år 1848. Det finns fog för att brokvisten på mangården i mitten placerats så att den vetter ner längs vägen mot färjestaden. Man har lämnat kvar öppna ytor mellan och bakom mangården och västra flygeln som eventuellt skulle kunna innehålla spår efter STUWAs medeltida anläggningar, visade på Carta Marina från 1500-talet.

Stugubyn med Åtegården uppbyggd, sedd från Forsberget efter 1850.

Här står Pål-Perskyrkan med Sörgården och Östergården i förgrunden medan skogsgremsan hitom kyrkan är överdämd idag. Färjevägen och Vågslättgården syns i bakgrunden.

Åtegården i Stugun

Åtegården var under andra halvan av 1800-talet en av Stuguns största gårdar och blev senare och fram till mitten av 1950-talet Stuguns absoluta centrum.

Nuvarande mangårdsbyggnad från 1848 är det äldsta kvarstående gårdshuset från socknens hemman, och uppfördes av bonden Per Persson (1804 - 1880) vars initialer finns i snickarglädjen i brokvistens överbyggnad tillsammans med hans hustru Kristina Mattsdotters (1798 – 1875 ifrån **Vågslätten**) initialer och året 1848.

Här fanns i princip allt; gästgiveri, lanthandel med bensinpump, post, bank, charkuteriaffär, syateljé, herr- och damfrisör, skomakare, byveterinär, distriktssköterska, smedja, busstation, bilverkstad, snickarverkstad m.m. Fram till slutet av 1800-talet dessutom norra färjstället för färd över älven. Som kuriosita dessutom huvudgård i Johannes Erikssons något dubiösa hjälteromaner med Stugumotiv (*Bondekungarna i Stordalen* och *Bondeadeln i Stordalen*). Hösten 1677 var den här delen av byn, med två gårdar, en tid besatt av norsk trupp under det s.k. skånska kriget. I efterspelet fick Ragundaprästen Olof Rahm, som bedömdes ha gått fiendens ärende, plikta med livet.

Idag är mangårdsbyggnaden ett hyreshus, den västra flygelbyggnaden förskola (föräldrakooperativ) och den östra ett bostadshus.

Många omständigheter här talar för att **Åtegården** både som plats och funktion har en tydlig koppling till den nu 800 år gamla första bosättningen med stugukarlen Gjurd, som senare tilldelades efternamnet Bodakarl, där Bod på den tiden hade samma betydelse och syftning som STUVA och stuga till lejdebrevens resandehärbärgeskjutsstation-färjeställe med katolska förtecken och skydd ifrån högsta ort. Bod blir på jämtska bu och anspelar här även i platsnamn som **Busvebacken** och **Bodsjö** socken med samma gamla syftning som namnet **Stugun**. (Fäbod och handelsbod har enligt SAOL bara sökts för företeelser som är yngre än 1500tal och där bod blivit en betydligt simplare byggnadsform.)

Åtegården har sitt ursprung i gårdsdelning på sent 1760-tal ifrån **Wästergården**. Bengt Persson (1740 - 1809) och sonen Pehr Bengtsson (1766 – 1821) ägde gården innan tredje ledet ovan, nämnde Per Persson (1804 – 1880), tog över **Åtegården** 1829 i en delning med brodern Elias Persson (1799 – 1889), som flyttade ut började bygga och odla på **Dusnäset** omkring 1822 då han gifte sej med Margreta Jonsdotter (1798 – 1875 ifrån Sundsjö.

Hemman nr 1, **Wästergården** om 1 ½ skattetunnland, överläts 1837 med hälften vardera, 3/4 skattetunnland vardera, från fadern Pehr Nilsson (1776 - 1860) till sönerna Anders Persson (1811 - 1888) och Nils Pehrsson (1813 - 1880).

Anders bodde kvar på **Wästergården** medan Nils uppförde en ny gård på hemmanets marker i **Thorsgård** omkring 1843 när han gifte sej med Barbro Jönsdotter (1817 - 1868).

Vid Laga skiftet bestämdes det 1847 att **Wästergården** skulle flyttas ut från Stugubyn för att möjliggöra lämplig fastighetsindelning inne i Stugubyn och gården flyttades då till "Överbodarna" vilket är i **Västanbäck** där Dahl-gården är belägen. Överbodarna finns redan på storskifteskartan från 1797 där det syns uppodlingar där. Även en liten del vid Thorsgård synes vara uppodlad 1797 och även en del i Dusnäset.

Vid laga skiftet drogs gränserna från storskiftet om och vid skiftets slut fanns det 24 st. hemman inom skifteslaget Stugubyn. Man försökte dock i så stor utsträckning som möjligt låta gårdarna ha kvar den mark som man ägde innan skiftet och detta gällde både Dusnäshemmanet och Thorsgårdshemmanet.

Till Thorsgårdshemmanet hörde ett skifte på södra sidan älven gränsande till Näverede och det uppskattades till 1/3 av hemmanet och såldes 1840 av Nils Pehrsson till två bönder i Näverede. Denna hemmansdel, som kom att bli nutida gården **Åbacken**, omfattade då 1/4 skattetunnland varvid Thorsgårdshemmanet omfattade 1/2 skattetunnland efter försäljningen och innefattade den gamla

historiska södra älvstranden **Näverstad** (utmärkt på den första 1600-talskartan ovan), som tog emot och skickade tillbaka de färjetransporter som rots omkring 11 km uppströms längs älven ifrån Stuguforsen och färjstället där.

Resan vidare ifrån ”gamla Näverstad” krävde packhästvandring förbi forsarna i Näverede och Midskog upp till Lillsjöhögen och sedan vidare över Kyrkås till Storsjön vid Ås, eller alternativt över Ismunden till Brunfloviken vilket sannolikt var mer tidskrävande vandring.

Man kan se halvvägsrester på fornsökskartan mellan Åbacken och den lilla Näversjön halvvägs till Lillsjöhögen, och för att sköta den här delen av hela stugunanläggningens funktion måste det ha krävts avsevärda gårdsanläggningar på 1200-talet för pack- och ridhästunderhållet även vid platsen Näverede by och kanske även då med support från markerna på norra älvsidan vid nutida Dusnät .

Det bör också nämnas att kommunikationen mellan Själastugan och Lits Kyrka med gården i Hölje på högmedeltiden också skedde på de uppgångna stigarna över Lillsjöhögen och Kyrkås. Det finns inga spår i terrängen eller på gamla kartor efter några vägar eller stigar på norra älvsidan mellan Stugun och Lit.

Att notera är att Elias Pehrsson som uppförde gården **Dusnäset** och Nils Pehrsson som uppförde gården **Thorsgård** var tremänningar.

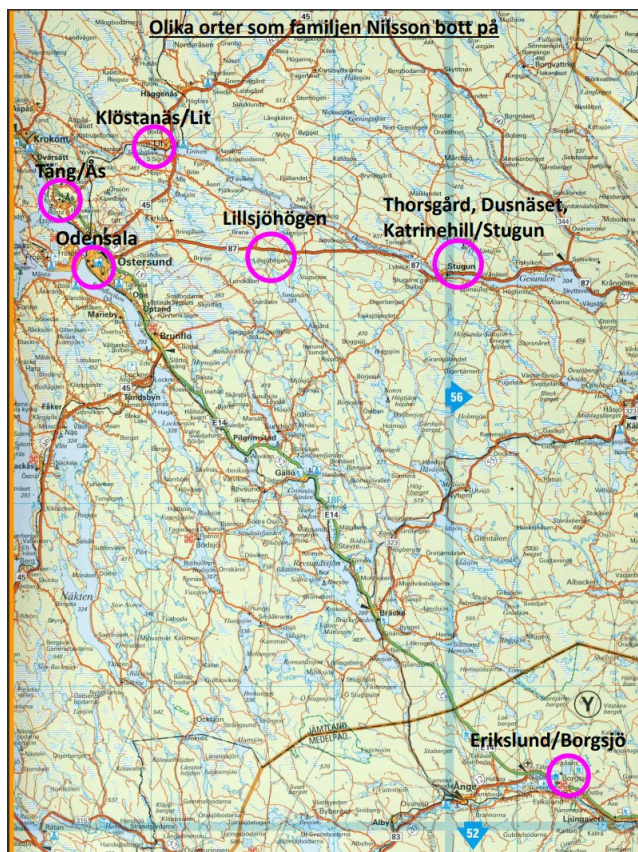
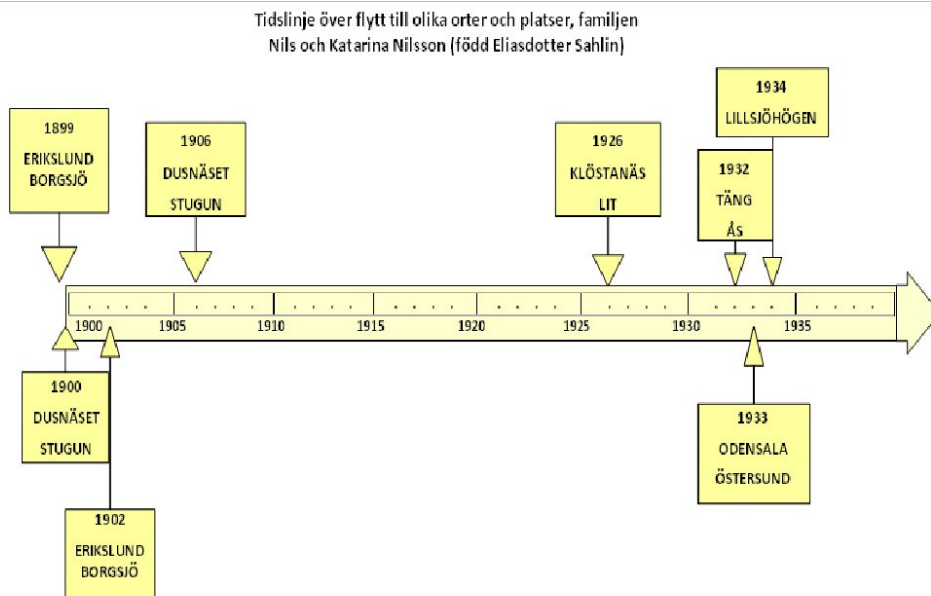
Elias Eliasson Sahlin sålde Dusnäshemmanet om 3/4 skattetunmland den 19 juni 1899 till disponenten Wilhelm Bünsow å Skönvik för 30 000 kronor. Elias förbehöll sig ”everderlig eganderätt till en lägenhet som skall från hemmanet på hans bekostnad genom egostyckning utbrytas, belägen intill hemmanets östra rågång sträckande sig från Indalsälven till en rät linje från rågången midt öfver till lilla Torrmyrtjern och dess vestra spets med en bredd i norra ändan af fyrahundrafyrtiofyra (444) meter och vid Indalsälven af Fyrahundrafyrtiofem (445) meter inom en uppgången och blekad skiljelinje”.

Det blev också Ägostyckning 1899, fastställd 1900 genom vilket hemmanet delades i två delar och fastigheten **Katrinehill** om 111,78 hektar bildades och började bebyggas 1905 av Nils och Katarina Nilsson.

Här fortsätter berättelsen med **Irina Olssons sammanfattning av sin farmor Gretas födelse och uppväxt med föräldrar och syskon på Katrinehill**, där jag kan tänka mej att gårdens namngivning har kopplingar till de fyra farbröder till Nils med

familjer, som hade emigrerat till farmning i Amerika bara några år innan den företagsamma familjen

Nils och Katarina Nilsson började farma på egen hand hemma i Stugun.

Släkträd med foton

Elias Eliasson Sahlin
(hemmansägare i
Dusnäset, född i
Svartbäcken, Stugun,
1839—)

Kristina Eliasson Sahlin
(född Svendsdotter i
Brynjegård, Stugun
1843—1911)

Ingeborg Nilsson
(född Larsdotter i
Berg, 1855—1947)

Nicolaus NICKE Nilsson
(bonde å halva
Thorsgård, 1847—1921)

Katarina Kristina Nilsson
(gästgivare på Lillsjöhögen,
född Eliasdotter Sahlin, från
Dusnäset, Stugun, 1875—
1964)

Nils Nilsson (snickare, bonde,
född på Thorsgård, Stugun,
1873—1948)

Greta Elvira Olsson (född Nilsson,
Katrinehill, Stugun, 1913—1950,

se nedan Gretas alla syskon)

Katarina och Nils Nilsson sittande, med alla 15 barnen från vä Elias, Karl-Erik, Valborg, Hilding, Linnea, Greta, Henning, Elma, Nisse, Ingeborg, Otto, Stina, Gudrun, Märta, Edvard

Geografiska hållpunkter

Stugun

- Till den äldre historiebegrivningen från Stugun hör den första historiskt kända inbyggaren Gjurd Bodakarl som var innehavare av själastuga/härbärke (ett slags gästgiveri) antagligen under åren 1278—1296 i Ragundaskogen, nuvarande Stugubyn. På uppmaning av ärkebiskopen i Uppsala Jacob Israelsson upprättades själastugan. Innehavare av själastuga skulle ombesörja pilgrimer och resande med mat, husrum och skjutsar. Som ersättning fick den s.k. stugukarlen nyttja själastugans marker och dess åker, fiskeri och jakt samt erhöi viss skattebefrielse. Gjurd Bodakarls son, Thorer Gjurdsen, var i sin tur innehavare av själastugan 1297—1330. Thorerens son, Lodin Thoresen, innehade också befattningen stugukarl från ca 1330-tal till 1360-tal. Emellertid är det svårt att med säkerhet fastställa dessa äldre uppgifter. Stugun har varit bosatt sedan 1200-talet och namnet Stugun kommer av själastuga, eftersom det alltså där låg en själastuga för pilgrimer på sin väg genom den väldiga Ragundaskogen till Olav den heliges gravplatsen i Nidaros i Trondheim.
- Troligtvis går det att spåra släkten i Stugun så långt bakåt i tiden som till Halvard Stugukarl (ca 1440—1489) och kanske t.o.m. till Gjurd Bodakarl. Ett exempel på släktled som kanske skulle kunna stämma är (dessvärre är mödernesidan inte alltid lika känd, det första namnet efter pilen är barn och namnet efter plustecknet är maka): Gjurd Bodakarl→Thorer Gjurdsen→Lodin Thoresen→Åsviid Lodinsson→Halvard (osäker stavning Halvard eller Harvard?) Stugukarl (ca 1440—1489) + Gunnildh (Gunilla NN?) (ca 1440—1489)→Erik Halvardsson (ca 1465—1504) + Birgitta NN (1470—1504) →barnen Bengt, Ivar och Olof Eriksson i Stugubyn. Harvard var förmodligen stugukarl vid kapellet i Stugun och år 1489 uppehöll Gunnildh med söner stugukarlsbefattningen efter Harvards död efter ett bemyndigande av ärkebiskop Jacob i Uppsala. Det som antas vara deras son, Erik Halvardsson (ca 1465—1504) med maka Birgitta NN (1470 - 1504) blev också stugukarl från 1494 samt att Eriks och Birgittas barn Bengt, Ivar och Olof blev själastugeinnehavare under vissa perioder. Reservation för osäkra uppgifter. Troligtvis har många släktingar i historisk tid varit innehavare av själastuga och gästgiveri, det är dock ofta behäftat med stor osäkerhet liksom släkten.
- År 1565 blev Stugun en egen socken
- Pål Persson (1732—1815) en mycket känd kyrkobyggare från trakten och tillika nämndeman med släkt i nedåtstigande led i Stugun troligtvis ända till Gjurd Bodakarl på 1200-talet. Pål återvände som vuxen till Stugun där han byggde en egen gård. Boningshuset är numera hembygdsgård i Stugun och flyttad från sin ursprungliga plats. Exempel på släktled är (dessvärre är mödernesidan inte alltid lika känt, det första namnet efter pilen är barn och namnet efter plustecknet är maka): Erik Halvardsson (ca 1465—1504) + Birgitta NN (1470—1504) →Olof Eriksson (ca 1504—1567) →Simon Olofsson (ca 1530—1585) →Erik Simonsson (ca 1565—1645) →Simon Eriksson Bonde, Länsman, Landstingsman (ca 1598—1670) + Berette Pedersdotter (ca 1603 - 1681) från Stugun →Peder Simonsson Bonde, gästgivare, kyrkvård i Stugun (ca 1634—1704) + Luisa Pålsdotter (ca 1637—1694) från Bye i Lit →*)Pål Persson gästgivare, kyrkvård, klockare i Stugun (ca 1664—1757) + Kerstin Svendsdotter (1676 - 1764) från i Geväg, Ragunda → Per Pålsen (1699 - 1737) gästgivare i Stugun + Barbro Månsdotter (1703 - 1777) från Övergård, Sollefteå → Pål Persson (1732—1815). *)= Så som jag tolkar det hade Pål Persson eventuellt en syster Kerstin Pedersdotter ?? (ca 1680—1757) och vars barn m.fl. fortsätter i släktledet framåt i olika delade grenar till Katarina Nilsson född Eliasdotter Sahlin samt make Nils Nilsson. Reservation för osäkra uppgifter.
- Nils Nilsson (1873—1948) (Gretas far) härstammar från **Thorsgård** i Stugun. Eventuellt härstammar namnet Thorsgård ända tillbaka till 1300-talet och Thor eller Thorer (d.v.s. Gjurds Bodakarls äldste son) då Thorsgård var den del som förmodligen tillhörde Thor. Det är osäkert om detta är släktingar i rakt nedåtstigande led. Nils Nilssons farfar Nils Persson och dennes bror Anders Persson delade på sin fars Per Nilssons (Nils Nilssons farfars far), hemman på ca 1000 hektar vardera. Anders Persson sålde så småningom sin del (Dahlgården) till ett skogsbolag och Nils Perssons (Nils Nilssons farfar) hemmansdel blev sedermera arrendegård åt skogsbolag. Nils Perssons barn Nicolaus (Nicke) Nilsson (Nils Nilssons far) samt Jonas Nilsson (Nils Nilssons farbror) delade på sin fars gård emedan systrarna fick torpställen. Nicolaus (Nicke) Nilsson med maka Ingeborg född Larsdotter från Getåsen i Bergs socken byggde emellertid upp egen mangårdsbyggnad och ladugård då den ena hälften av hemgården såldes av Nicolaus' (Nicks) bror Jonas Nilsson till Mons trävarubolag (sedermera Wiwsta varv, numera SCA). Brodern Jonas Nilsson (Nils Nilssons farbror) flyttade efter försäljningen till torpet Ante Jons som idag ägs av sentida ättling Tord Hansson.

Här bör infogas att det växte upp tolv barn efter Nils Persson och Barbro Jönsdotter på Thorsgård. Förutom Nicke f. 1847 och Jonas f. 1850, som delade fadersgården efter att båda ingått i sina äktenskap år 1873, så hade först den äldste sonen, Anders Nilsson f. 1846 gift sej 1875 med Karolina Olivia Bergman och därefter utvandrat till Amerika 1889. Sonen Magnus f. 1851 blev enligt släktboken köpman i

Östersund medan de tre yngsta sönerna Jöns Petter f. 1857, Erik Olof f. 1858 och Karl f. 1860 alla gifte sej i Sverige innan familjerna utvandrade till Amerika under 1890-tal. Under sommaren 2024 planerar tre par ättlingar av "the Nelson families" efter Anders, Jöns Petter, Erik Olov och Karl, att besöka Sverige och Stugusläktingarna vilket vi nu ser fram emot.

Thorsgård

Alla svartvita foton i det följande kommer från mitt arkiv men är samlade och i förekommande fall uppmärkta av min mamma Karin men kommenteras här av Jan..

Thorsgård i Stugun, Nils Nilssons (1873—1948) hemgård

Farfar Nils var äldst av tio syskon och hans yngste bror Ruben (tredje bilden) var jämnårig med farfars och farmors första egna barn. På första kortet som bör vara taget omkr 1886 sitter Nils och har Erik stående till v och Ante och Karl till h, alla i mycket välkräddade kostymer. På nästa bild som enligt uppgift är från fadern Nicolaius 70-årsdag år 1917 omges Nicke och Ingeborg av ett imponerande antal barn och barnbarn. (Uppgiften om 70årsdag stämmer inte med den här sommarbilden dock eftersom både han och hustrun Ingeborg var födda i december-januari.) Tredje fotot Ruben, f. 1900 och nu 22 år, när han tog över Thorsgård.

Nicke står längst fram på bron och Ingeborg i ljusa kläder längre bak, nästa kort visar Nicke o Ingeborg sittande, bakom står Nickes systrar Gertrud och Maria med Henrietta, gift med Nickes bror Magnus Nilsson, till höger. På bron står även makarna Martin och Kristina Lundström från Lundströmstorpet på södra sidan älven och Strid-Kristina från Stridtorpet i Näverede. Tredje kortet från omkr 1950 visar sonen Ruben med hustru Astrid några år innan dom lämnade över till nästa generation.

Dusnäset

Dusnäset var ett stort hemman väster om Thorsgård, som övergick i bolagsägo år 1900 när Katarinas föräldrar flyttade till Fritshem på Frösön. Lagårn där hade plats för 24 kor. Katarinas systrar Märta och Greta fotograferades 1913 och 1925 vid besök i det gamla hemmet Dusnäset.

Irina skriver:

- Katarina Nilsson (1875—1964, född Eliasdatter Sahlin) (Gretas mor) härstammar från **Dusnäset** i Stugun. Katarinas familj, liksom sin makes Nils Nilssons familj, härstammar på fäderne sidan från Stugun. Katarinas far och även farfar var hemmansägare på Dusnäset. Farfar Elias Persson från Dusnäset/Stugun och farmor Margareta Jonsdotter från Sundsjö liksom Katarinas föräldrar Elias Eliasson Sahlin (1839 -) från Dusnäset/Stugun och Kristina född Svendsdotter (1843 - 1911) från Brynjegård i Stugun bodde på Dusnäset på sin tid. (Katarinas mor Kristina var först gift i barnlöst och endast några månader kort äktenskap med Elias bror Jöns Eliasson, men blev änka straxt efter sitt giftermål med Jöns då denne begick självmord). På en mindre avstyckning av Dusnäset byggde Katarinas make Nils Nilsson gården Katrinehill, som efter 1926 såldes p.g.a. ekonomiska svårigheter. Dusnäset, som var ett stort hemman med skog, övergick/sålades sedermera till skogsbolag då Katarinas föräldrar, Elias och Kristina Eliasson Sahlin (född Svendsdotter från Brynjegård Stugun), flyttade från Dusnäset till Fritshem på Frösön.

Erikslund i Ånge/Borgsjö i Medelpad

- Hit flyttar Nils och Katarina Nilsson med familj år 1899; de bor här året 1899 samt mellan åren 1902—1906
- Här föds deras första barn Stina år 1899
- Här föds även Ingeborg år 1902
- Märta föds år 1903
- Elma föds år 1905

Jan skriver: *Det enda jag fått reda på om Erikslundstiden är att Nils etablerade ett möbelsnickeri vid den då mindre än tjugo år gamla järnvägsstationen i Erikslund. Möbelverkstan inrymdes därefter i ett rum med egen utgång i Katrinehills mangårdsbyggnad här nedan.*

Katrinehill

Mangård och lagård på den nybrutna gården **Katrinehill** (ligger mellan Dusnäset och Thorsgård) byggda av Nils Nilsson och bebodda av familjen mellan åren 1906 till 1926.

Den numera gamla mangården på Katrinehill har nu efter ägarskiftet 1926 varit sommarstuga åt nya ägare i många år.

Irina skriver:

- Nils och Katarina Nilsson bodde i Dusnäset året 1900 samt i 20 år mellan åren 1906—1926 där Nils också byggde deras hemgård **Katrinehill** mellan Dusnäset och Thorsgård med jordbruk och möbelverkstad, efter en mindre avstyckning, ca 100 hektar, av Dusnäset
- Här föds Henning, deras andra barn, år 1900
- Hilding föds år 1906
- Nils föds år 1907 (flyttar 1930-tal till makans Karins hemgård i Bringåsen)
- Otto (deras åttonde barn, därav namnet Otto) föds år 1909 (övertog sedermera jordbruksfastigheten på Lillsjöhögen)
- Elias föds år 1910
- Walborg föds år 1911
- Greta föds år 1913
- Gudrun föds år 1914
- Edvard föds år 1916
- Linnéa föds år 1917
- Karl-Erik, deras yngsta barn, föds år 1919

Klöstanäs i Lit

- Till Lit och gården **Klöstanäs** flyttar Nils och Katarina Nilsson år 1926 med alla barnen förutom Henning och Ingeborg. Familjen bor där mellan åren 1926—1932. Här arrenderar de ett herrgårdsjordbruk av familjen Lithander samt bedriver eventuellt också ett åkeri.

Ingeborg gick på lärarseminarium på Frösön innan hon gifte sej med skräddaren Oskar Carlén och blev småskollärarinna i Mårdsjön och hade bredvid en torplagård med nån ko.

Klöstanäs herrgård i Lit

1926 på hösten flyttade hela den stora familjen utom de utflugna barnen Ingeborg, Märta och Henning (se lite längre ner) till Klöstanäs i Lit där man arrenderade herrgårdsjordbruket fram till början av 1932. Jordbruksdriften omfattade omkring år 1930 64 hektar åker och ca 30 kor i lagården, det bör ha varit en av de större gårdarna i hela länet på den tiden. Här varvade min pappa Nisse som ung tjuvåring i familjen jordbruksarbetet med häst-, bil- och traktorköming, skomakeri och tillverkning av en och annan roddbåt (se filmen [● Otto båtbyggaren](#)).

Korten med den delvis sporadiska arbetskraften på Klöstanäs bör vara från den första tiden 1926-27. De välklädda pigorna är fr i främre ledet Stina född 1899, Ingeborg -02, Märta -03, Elma -05. I bakre fr v Walborg -11, Greta -13, Gudrun -14, Linnea -17, alla omkring mor Katarina -75.

Drängarna är Henning -00, Hilding -06, Nils H -07, Otto -09, Elias -10, Edvard -16, Karl Erik -19 med chefen Nils Nilsson -73 framför stenlagården som fortfarande finns kvar.

Jan skriver: Delar av den vuxna familjen stiger ur Forden och Chevan framför herrgården efter utflykt 1930 medan nån av de yngre flickorna står på trappan till arrendatorsflygeln till vänster och väntar. Nedan sitter ett gäng arbetsfolk och tar igen sej på samma trappa

medan chefen själv myser "baka härva" med herrgårn på behörigt avstånd till höger.

Jan om Karin o Nisses frieriturer under helgerna 1930.

Forskningen har dock visat att pappa Nisse faktiskt redan 1930 ibland kom körandes med bil hit till gården där mamma Karin är född och uppväxt. Farfar med mycket stor familj drev vid den tiden en stor jordbruksrörelse som arrendator med både traktor och något slags hyrbilverksamhet nära centralorten Lit, ungefär två mil bort. Med lite tur, bensin i tanken och hela däck kunde farsan några gånger disponera bilen för sina friarfärder, men för det mesta handlade det om ett ihärdigt cyklande eller skidåkande. Från några foton har jag fått fram att bilarna han använde bör ha varit såna skönheter som Chevrolet 4-door Phaeton mod 1927, Ford mod A 1927-29 och Volvo PV4 1928-29 års modell. Utfärderna pågick ett par år innan han flyttade hit och sedan fick klara sig utan bil i nästan 30 år. Traktorn kunde han i alla fall få med sig men den hade järnhjul och var helt värdelös för all form av vägkörning.

De två övre bilderna är troligen från samma utflykt runt Klöstanäs, Nisse i uniform och Karin vid Chevan på första och allmän urstigning från Forden och Chevan framför herrgård på den andra. Nere till vänster står Karl-Erik, Henning, Nisse och Otto vid Volvo PV4.

Traktorn på bilden ovan är en Fordson 1927 som från början gick på fälten bakom arrendatorn Nils Nilsson på högra bilden ovan, där man skymtar den slottsliknande herrgård i Klösta, Lit i bakgrunden. Här på bilden sitter jag vid ratten och och pappa Nisse på slättermaskinen omkring år 1955 och traktorn rullar över gårdsplanen i Bringåsen där både min morfar och mamma är födda och har bott hela sina liv. På vägen hit har traktorn passerat Tänggården i Ås, tillsammans med en liknande traktor i farbror Ottos ägo plöjt det blivande flygfältet på Frösön sommaren 1937, men sedan landat i Bringåsen efter flytten från Täng. Under stilleståndet vid andra världskriget byggde pappa om den både i bakhjul, framhjul och moderniserad magnetändning. När han körde igång efter krigsslutet har jag svaga minnen av att jag som fem-sexåring fick sitta på ena bakskärm och åka med när han harvade.

Från de första träffarna år 1930 kan vi se bilder från när radion första gångerna hade användbara utsändningar för nöjeslystna ungdomar.

I ett brev d 9/11 1930 skrev Karin till Nisse: Från det ena till andra. Har du hört om "träbockarna" på skolan, som du så vackert uttrycker dig, lyckats kalla fram några gubbar från radiobalen i Genvalla på sina filmrullar.

Här är bilderna (från Walborgs album) dels från Genvalla dit Nisse ganska säkert fixat skjuts från Lit med familjens droskbil för Karin och sig (sitter mitt bakom bordet), och systrarna Greta på golvet t v och Walborg t h i bilden. Den andra bilden är från Klöstaskolan, granne till Klöstanäs i Lit, där "träbockarna" var lärare på skolan och umgicks med Klöstanäsungdomarna och tydligen även svarade för den här fotograferingen. Där sitter Walborg som fyra fr v och Karin o Nisse framför fönstret. På golvet Henning t v och troligen Greta t h. Sladdarna framför Nisse hör säkert till musikanläggningen dvs radioantennen som riggats för tillfället. Det hör till pjäsen att fabriksbyggda radioapparater med elektronrör tydligen var något nytt i varje fall i Lit det här året. Nisse nämnde i ett av de tidiga breven till Karin att en affär byn just hade placerat ut en apparat "på prov" hos arrendatorsfamiljen på Klöstanäs - förmodligen efter önskemål från familjens danssugna ungdomar Greta och Walborg kan man tänka.

Märta flyttade till en annan gård i Klösta som piga redan i april 1925, och resten av familjen flyttade från Stugun till Klöstanäs i augusti 1926 inklusive Stina, medan Henning tydligen var kvar i Stugun ett år till och sedan for till Nordamerika i oktober 1927. Han kom tillbaka till Klöstanäs, förmodligen 1929, utan att skriva sig, och for sedan enligt breven åter till Amerika igen i april 1932. Henning återvände hem för gott 1936 och skrev sig då på Lillsjöhögen, dit familjen och de hemmavarande yngre syskonen tidigare flyttat.

Elma och Hilding gifte sig den här sommaren 1930, alltså några månader före Nisses och Karins första träff. Elma flyttade till Alfreds hemgård Åbacken i Näverede, mittemot Dusnäset på andra

sidan Indalsälven där Elma växt upp. (Älven kallades här av alla för Å´a, och mitt i Å´a låg Ö´a som också hörde till familjefastigheten).

Hilding och Isa började med att arrendera ett jordbruk på Ammerön i Revsund, för att efter något år och via arbete på agronom Sidéns gård Bergom i Tomte på Rödön, flytta till Torstaskolan i Ås när Siden blev rektor här. Där arbetade Hilding sedan under resten av livet som gårdsmästare eller rättare, d v s han förestod lantbruksskolans praktiska jordbruksdrift.

1930 hade Stina varit i i Stockholm och utbildat sej till frisörska och därefter etablerat en frisörsalong på Kyrkgatan mitt för gamla kyrkan i Östersund. Salongen blev också en träffpunkt för alla Nilssonsläktingar som hade ärenden till stan ända fram tills hon pensionerade sej.

Täng i Ås

År 1932 flyttade familjen till Täng i Ås där de bor i 1,5 år.

Här ska Helmer Hanssons fastighet ligga snett upptill vänster.

Det här kortet tror jag också kommer från vistelsen i Tång, närmare bestämt sommaren 1932. En vacker bild på Gudrun, Greta, Otto och Karl Erik. Greta flyttade till Stockholm i september 1932. Stina hade bott i Stockholm tidigare under 1931, men hade sedan etablerat sin damfrisering i Östersund vid slutet av 1931. Valborg, Edvard, Linnea och Elias var skrivna i Ås den här sommaren 1932, men arbetade förmodligen i stan, när kortet togs. Valborg flyttade till Frösön i december 1932.

Märta gifte sig med sin Helmer Hansson som kom från deras granngård i Tång, Ås samma sommar som Nisse och Karin, nämligen 1934.

Stina befann sig tydligen i Stockholm, åtminstone under våren 1931, enligt en brevhälsning. Senare under vintern 31-32 hade hon i alla fall sin damfrisering i stan, vilken även fungerade som den stora släktens mötesplats vid stadsbesök ända in på 1960-70talet. Man tittade alltid in där när man var in till stan, och nästan alltid fanns några andra släktingar där också.

När familjen flyttade från Tång till Odensala i slutet av 1933 tror jag att [Karin och Nisse](#) redan planerat för att snart gifta sej, så Nisses flytt gick då till Bringåsen, där dom gifte sej vid midsommaren 1934. Nisse hade förmodligen redan innan flytten börjat arbeta på Arthur Petterssons såg i Odensala, ett arbete som senare återupptogs när [Karin och Nisse](#) blev egna företagare 1938 enligt hans bokföring.

Irinas text:

Odensala/Östersund

- Familjen flyttar till Odensala i Östersund i november 1933 där de bor ett kort tag ca ett halvår t.o.m. maj 1934

Jan: Vad jag vet är att familjen bodde från dec 1933 till maj -34 nära Artur Petterssons såg där pappa Nisse, som bodde inom pendlingsavstånd, jobbade som förman/sågställare en hel del även de första krigsåren på 40-talet. Fru Pettersson med en liten grabb, Karl-Bertil, anlätades också som hjälp och stöd hemma i Bringåsen i samband med att jag föddes 1941.

Greta gifte sej med Nisse Olsson som kommit som lärare till Lillsjöhögens skola.

På förtialet startade Elias och Edvard med hustrurna Hildur och Gunhild ett snickeri i Lungvik, Walborg gifte sej med typografen Erik Eriksson på ÖP och blev stadbo och Linnea gifte sej med Ragnar Borg som jobbade på Karlsborgs fästning där dom även bodde.

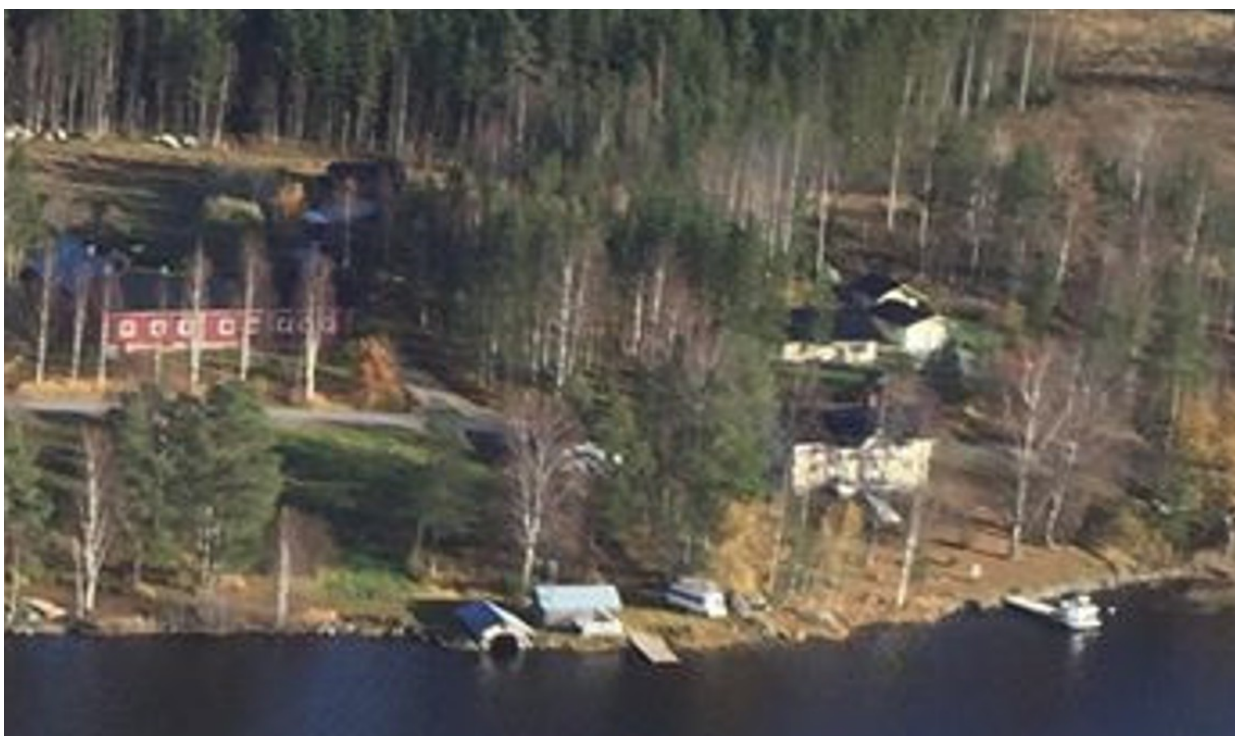

De här husen ligger strax söder om Växtvaruhuset i Odensala, och är troligen delar av familjen Nilssons bostad under vårvintern 1934. Garaget till höger kan ha ersatt en tidigare lagårdsbyggnad, och Artur Petterssons såg fanns fram till 1980-talet strax öster om detta på andra sidan Opevägen. På sågen jobbade Nisse och förmodligen flera av bröderna även sedan familjen flyttat vidare till Lillsjöhögen.

Ove Carlén från Mårdsjön har också berättat att han som liten grabb ofta vistades hos mormor och morfar, och han minns att han var med när flyttlasset gick från Odensala till Lillsjöhögen. Ove kunde också berätta att hans yngsta morbror Karl Erik skadade sig i huvudet när han våren 1934 skulle cykla från Odensala in till stan och hakade på lift med en lastbil. Det gick överstyr och han fick en skada som utvecklade sig till hjärnhinneinflammation. Han flyttade sängliggande till Lillsjöhögen i maj och dog där i september samma år.

Lillsjöhögen

- År 1934 i maj flyttar familjen med ungefär halva barnaskaran till Lillsjöhögen, där de bl.a. bedriver gästgiveri
- Deras yngsta son Karl-Erik dör i Lillsjöhögen efter sviterna av en cykelolycka i Östersund
- Nils Nilsson dör 74 år gammal i Lillsjöhögen år 1948
- Deras dotter Greta dör 37 år gammal i Lillsjöhögen i lymfcancer? år 1950
- Katarina Nilsson dör 88 år gammal i Lillsjöhögen år 1964 Katarinas och Nils barn Otto, snickare och bonde övertog/köpte Lillsjöhögen tillsammans med makan Signe född Svensson och därefter övertog Ottos och Signes barn Allis och Göran Lillsjöhögen

Denna och följande bild visar gästis framsida, och denna kan vara från de första åren 1936-37. Den nyinflyttade familjen med anor från Åtegården i det gamla Stugubyn, och med Katarina och Nils födda och uppvuxna i Dusnäset och Thorsgård, som ligger halvägs mellan

Stugubyn och Lillsjöhögen, så är det kanske något symboliskt i, att de ville avsluta sina livsverk med att överta ett gästgiveri på "Högen", som låg ungefär mitt emellan Stugun och Östersund. Tidsmässigt var det en brytningsperiod på trettioalet mellan häst- och biltrafik, inte minst vintertid och långt emellan byarna i de här delarna av den vidsträckta Ragundaskogen. Sen kom ju kriget emellan och utvidgade brytningstiden till en tioårsperiod.....

Nästa bild är från de första krigsåren med pojkarna Otto, Edvard och Elias inkallade och på hembesök. Tjejerna är väl Gudrun och Stina, och grabben till höger Ove Carlén från Mårdsjön.

Jan: Ifrån de vitala och barnrika familjerna med ursprung från Thorsgård i Stugun kunde här min farfar Nils Nilsson år 1945 räkna ihop en släktkedja på fem generationer omkring sej. Bredvid honom sitter farfars mamma Ingeborg Larsdotter 90 år, som kom ifrån Berg och gifte sej med Nicke Nilsson på Thorsgård år 1873. Hon blev därmed även svägerska till Nickes fyra bröder som några år senare emigrerade till Amerika. Farfar Nils är här 75 år gammal och sitter med sitt första barnbarnsbarn Ulf Karlsson 1 år gammal i knäet. Bakom står Ulfs mamma Helena (Carlén) Nordmark 21 år och bredvid henne Ulfs mormor/Ingeborg Larsdotters barnbarn Ingeborg (Nilsson) Carlén 43 år, som också är en av mina fastrar.

Fem år senare, år 1950 fanns inte farfar Nils och hans mamma Ingeborg Larsdotter, båda avled 1948, men nu samlades en rätt så fulltalig skara barn med respektive och alla ungar på Lillsjöhögens gästis för att fira farmor Katarinas 75års dag.

Femtio år efter Katarinas bortgång samlas hennes ättlingar med partners och avkomma på Lillsjöhögen till en ny minnesdag i augusti 2013.

Ättlingarna ovan efter Nils och Katarina Nilsson ifrån den historiska Stugubyn är på de små korten kompletterade med det yngsta barnbarnet Ulla född Borg år 1950 i Karlsborg, vars mamma Linnea också var yngst av de femton barnen ifrån Katrinehill. Ulla är gift och delar

efternamn med Hans Strandman, och de har söner Henrik med barnbarn på vänstra bilden och Daniel på hö bild, men hade inte möjlighet att delta i träffen år 2013, där antalet deltagande släktingar och ingifta finns registrerade till ett antal av 180 personer när korten med Ulla, Hans och söner, som inte kunde delta 2013, är inkluderade.

Av det här stronga kusingänget från 2013-träffen har nu tjugotalisterna Helena, Siv och Ove efter Ingeborg Carlén avlidit, så och Gretas äldste son Kalle Olsson från Mora. Det är de tre första från vänster som står uppe på verandan medan Kalle Olsson sitter i turkos t-shirt framför dem. I skrivande stund mars 2023 bör vi vara 21 st mellan 73 och 91 år gamla.

Innan jag går över till Lillsjöhögens senaste projekt måste jag visa den verkliga orsaken till att Stugun uppstod på tolvhundratalet, nämligen det helt nödvändiga byggandet av smidiga och lättrodda båtar i olika storlekar för älvtransporterna. Här visar farbror Otto från en filminspelning 1986 i sin verkstad på Högen hur det kunde gå till i YouTube-filmen http://www.youtube.com/watch?feature=player_detailpage&v=mCeeJLcrwQE

Lillsjöhögens stavkyrka

Här kan man nog säga att cirkeln från Stugukarlsepoken för 800 år sedan är sluten när Lillsjöhögensborna fick iden om att sätta upp det här minnet efter det pärlband av liknade byggnader som vid högkonjunkturen vid vikingatidens slut hade fungerat som hållpunkter och hjälpmedel att vägleda och omhänderta viktiga resenärer från det svenska ärkebiskopatet. Gästgivarna och skjutsstationerna längs den här geografiskt välplacerade älvdalen behövde och även tjänade mycket på att ta hand om Kyrkans resandebehov under den första kristnandeperioden fram till digerdödens katastrof, vilken rimligen måste ha drabbat den här livligt trafikerade ledens lokalbefolkning extra hårt.

Man måste också inse att katedralen och ärkedomkyrkan i Nidaros som resmål bara var

en jämlik kollega till ärkedomkyrkan i Uppsala, och som båda fått sina uppdrag av påven ungefär samtidigt på 1150-talet när dom avskildes från det helnordiska stiftet med huvudsäte i det danska Lund.

Vad Nidarosstiftet hade, som Uppsala saknade, var den enorma vikingatida havstrafik som flera hundra år före kristnandet hade byggts upp ifrån den nordnorska atlantkusten för att försörja och handla med utvandrarerna till Island, Grönland, Färöarna och Orkneyöarna med fortsättning över Skottland och Irländska sjön ner till Normandie – en trafikstruktur med många hundra år på nacken som de första ärkebiskoparna i Nidaros t o m kunde ta över delar av ägandet till.

Det här samarbetet mellan svensk och norsk katolisism var win-win för båda i konkurrensen med danskarna, som dels med viss rätt ansåg sej vara överordnade, men, som också i sin tur hade all handelsverksamhet och båttrafik i sina vattenvägar kontrollerade och förtullade av den tyska Hansan, vilken även kontrollerade den norska nordsjökusten upp till Bergen, vilket innebar dominans över alla trafik över nordsjön mellan Sydnorge-Danmark- Holland- Englands östkust. Allt detta finns att läsa i den norska historieskrivningen.

Under högmedeltiden hade svenska köpmän bara möjlighet att själva bedriva handel och trafik i Östersjön ungefär norr om breddgraden för Gotlands Fårö och deras enda möjlighet ut till västeuropa på den tiden gick över skandinaviska halvön omkring breddgrad 63 som skär större delen av landet i dalgången omkring Indalsälven från Härnösand till Levanger över Västerhus på Frösön. Dom stora havsgående skeppen drevs lika väl med åror som med segel och fungerade vid alla vindriktningar, men måste då ofta ros med manskap i hundratal, vilket naturligtvis blev jobb och även spännande äventyr för medföljande livvakter, bärare och kalfaktorer i tjänstefolket.

Prost emeritus Jan Gustavsson har besökt stavkyrkan.

Stavkyrkan är inte del av Svenska kyrkan

Det var Jan Gustavsson, prost emeritus, som föreslog att Lillsjöhögens stavkyrka inte ska ingå i Svenska kyrkan. Det innebär att bygdegårdsföreningen i byn kan styra över verksamheten och utbudet efter eget tycke.

Kyrkan är därför sparsamt utsmyckad med kristna symboler. Byns vilja är att kyrkan ska fungera som mötesplats även för människor med andra trosinriktningar och för de som inte är troende.

Stavkyrkan blir på det här sättet religiöst obunden. Det gör att alla människor kan använda byns andliga rum för sin tro.

Snabba fakta

Lillsjöhögens stavkyrka i siffror:

Huvudskeppet är 6,5 meter långt och 5,5 meter brett. Koret är 3,5 meter i både längd och bredd.

Totalt blir ytan 48 kvadratmeter. Stavkyrkan är 8 meter hög.

Sittplatser: 55 till 60

Projektet att bygga Lillsjöhögens stavkyrka drevs av Lillsjöhögens byutveckling ekonomisk förening. Kyrkan kommer att överlätas till Bygdegårdsföreningen Furustrand.

Lillsjöhögens stavkyrka är till för att användas. Är ni intresserade av att boka kyrkan för dop, bröllop eller andra evenemang? Vänligen till Lillsjöhögens bygd på 063-910 59 för mer information.

Stöd driften av Lillsjöhögens stavkyrka med ett bidrag till Lillsjöhögens stavkyrkofond
Bankgiro 700-3353

Printår 2011
Upplaga: 500
Foto: Göte Falkman
Text & layout: Linda Hedenjung